

ISTRAŽIVANJE

Istraživanje o stepenu (ne)tolerancije i (ne)poštovanju i narušavanju ljudskih prava sprovedeno je u periodu od juna do avgusta 2010. godine, u 8 gradova regiona: Knjaževcu, Zaječaru, Svrlijgu, Sokobanji, Aleksincu, Vlasotincu, Beloj Palanci i Nišu. Ispitanici su bili starosti od 15 do 30 godina. Ukupan broj ispitanika bio je 2990: od toga 289 u Sokobanji, po 300 u Vlasotincu, Beloj Palanci i Svrlijgu, 398 u Zaječaru, 400 u Knjaževcu, 403 u Aleksincu, i 600 ispitanika u Nišu.

Istraživanje je imalo za cilj da utvrdi stepen tolerancije i poštovanja ljudskih prava u obuhvaćenim gradovima, kao i prioritet problema iz ovih oblasti kojima će se mladi baviti na okruglim stolovima i lokalnim akcijama i za koje će zagovarati u svojim lokalnim zajednicama.

Uzorak na kome je radjeno istraživanje je obuhvatio 1498 ispitanika (50.1 %) muškog i 1492 (49.9 %) ženskog pola, od kojih 1292 (43.2 %) živi u gradu, 1106 (36.9 %) u manjoj opštini/varošici i 592 (19.9 %) u selu. Od ukupno 2990 mladih uključenih u istraživanje, 1597 ili 53.5 % ispitanika je uzrasta od 15 – 19 godina, 1065 ili 35.6 % pripada starosnoj kategoriji od 20 – 25 godina, dok je 328 ili 10.9 % ispitanika uzrasta od 26 – 30 godina.

Što se tiče školske spreme, 429 ili 14.3 % ispitanika ima završenu osnovnu školu, 1858 ili 62.2% - srednju, 227 ili 7.6 % – višu školu i 476 ispitanika ili 15.9 % – fakultet. Srednju školu pohađa 1308 ili 43.8 % ispitanika, 850 ili 28.4 % ispitanika su studenti, 354 ili 11.9 % ispitanika je zaposleno, dok je 478 ili 15.9 % nezaposleno.

Srpskoj nacionalnosti pripada 2832 ili 94.8 % ispitanika, 92 ili 3.1 % – romskoj, 18 ili 0.6 % – makedonskoj, 14 ispitanika ili 0.4 % smatra da je njihova nacionalnost neodređena, 7 ispitanika ili 0.2 % pripada bugarskoj nacionalnosti, 7 ispitanika ili 0.2 % – crnogorskoj, a 21 ispitanik ili 0.7 % su jugoslovenske, bosanske, hrvatske, rumunske, ruske, francuske, nemačke, grčke, italijanske, turske i kineske nacionalnosti.

Stepen svoje informisanosti o ljudskim pravima, toleranciji i antidiskriminaciji najveći broj mladih (1524 ispitanika ili 50.9 %) je opisalo kategorijom „dovoljno“, 917 ispitanika (30.7%) se odlučilo za kategoriju „nedovoljno“, 283 ispitanika (9.5 %) je odgovorilo „mnogo“, dok je 266 ispitanika (8.9%) odgovorilo „ni malo“.

Što se tiče dostupnih izvora informacija o navedenim temama, mladi su se odlučili za sledeći redosled :

1. medije (1770 ispitanika)
2. škola (1059)
3. vršnjaci (808)
4. porodica (770)
5. nvo – seminari, radionice, neformalno obrazovanje (130) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
6. internet (45) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
7. fakultet (8) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
8. posao (6) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
9. literatura (5) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
10. Kancelarija za mlade (3) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
11. Centar za socijalni rad (2) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*

Na pitanje da li u njihovoj lokalnoj zajednici postoje stručni timovi (organizacije) koji se bave promocijom ljudskih prava, tolerancije i antidiskriminacije, 1476 (49.3 %) je odgovorilo da je čulo za njihov rad, 959 ispitanika (32.1%) je dalo odgovor „ne“, dok je 555 ispitanika (18.6%) učestvovalo u njihovim akcijama.

Kod određivanja u kojoj meri postoji problem ugrožavanja ljudskih prava i diskriminacije u njihovoj lokalnoj zajednici 1249 ispitanika ili 41.8% je odgovorilo sa „dosta“, 1166 ispitanika ili 38.9% sa „malo“, 351 ispitanik ili 11.7% dalo je odgovor „mnogo“, dok 224 ispitanika ili 7.6% smatra da problem uopšte nije prisutan.

Kao društvene grupe sa najugroženijim pravima u njihovoj lokalnoj zajednici mladi su prepoznali:

1. Rome (1321 ispitanik)
2. osobe sa invaliditetom (786)
3. osobe drugačijeg seksualnog opredeljenja (745)
4. izbegla i raseljena (680)
5. osobe lošijeg imovnog stanja (608)
6. mladi (604)
7. hiv pozitivni (519)
8. deca bez roditeljskog staranja (460)
9. nezaposlena lica (453)
10. žene (452)
11. pripadnici nacionalnih manjina (381)
12. pripadnici druge veroispovesti (283)
13. stari (273)
14. stanovnici ruralnih područja (262)
15. deca iz nepotpunih porodica (165)
16. deca (153)
17. Srbi (13) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
18. svi koji se razlikuju od većine (9) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
19. politički neaktivni (6) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
20. trudnice (4) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
21. osobe zapošljene kod privatnika (3) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*

Upitani za procenu najboljeg načina borbe protiv kršenja ljudskih prava i diskriminacije, ispitanici su odgovorili na sledeći način:

1. kažnjavanje onih koji vrše diskriminaciju i krše ljudska prava (1507)
2. edukacija u školama i drugim institucijama (1273)
3. zaštita i organizovana pomoć ugroženim grupama (816)
4. veće angažovanje mladih (584)
5. medijska kampanje (512)
6. pozitivni primeri koje daju javne i uticajne ličnosti (511)
7. izmena zakona o diskriminaciji, povećanje kazni (12) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
8. nema načina, to će uvek biti tako (3) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*

Na pitanje ko može da utiče na smanjenje kršenja ljudskih prava i diskriminacije, mladi su odgovorili na sledeći način:

1. državni organi (1778)
2. porodica (1061)
3. škola (879)
4. nevladine organizacije (571)
5. političari (439)
6. javne ličnosti (357)
7. biznis sektor (146)
8. svi mi (19) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
9. mladi (10) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
10. mediji (6) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
11. niko, nema pomoći (4) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*

Kada su bili upitani šta treba odmah preduzeti da da bi se smanjilo kršenje ljudskih prava i diskriminacija, ispitanici su odgovorili:

1. organizovati edukacije (seminari, radionice, tribine..) – 811 ispitanika ili 27 %
2. prijaviti takve slučajeve nadležnim organima – 550 ispitanika ili 18.4 %
3. sprovesti kampanju i povećati svest građana o problemu – 549 ispitanika ili 18.3 %
4. organizovati lokalnu akciju kojom treba javnosti ukazati na problem – 361 ispitanika ili 12.1 %
5. organizovati sastanke sa vlastima i institucijama – 256 ispitanika ili 8.6 %
6. organizovati zastupanje prava ugroženih grupa – 238 ispitanika ili 7.9 %
7. obavestiti republičke organe ili međunarodne organizacije – 225 ispitanika ili 7.7 %

Na pitanje da li su na neki način učestvovali ili prisustvovali situacijama u kojima je vršen neki od oblika diskriminacije 1119 ili 37.4 % mladih ispitanika zna da se to dešava, 712 ili 23.8 % je posmatralo, 469 ili 15.7 % zna nekoga ko je učestvovao, 413 ili 13.8 % ispitanika je direktno učestvovalo, dok je najmanji broj onih koji kaže da ne zna ništa o tome 277 ili 9.3 % ispitanika.

Za većinu ispitanika bi predstavljao problem da se druže sa osobama iz određenih društvenih grupa, kao što su:

1. osoba drugačijeg seksualnog opredeljenja (991)
2. hiv pozitivna osoba (812)
3. osoba druge veroispovesti (330)
4. osoba iz druge navijačke grupe (314)
5. osoba različitog muzičkog ukusa (300)
6. osoba sa invaliditetom (253)
7. izbegla ili raseljena osoba (198)
8. osoba druge nacionalnosti (247)
9. osoba drugačijeg političkog opredeljenja (216)
10. osoba drugačijeg socioekonomskog porekla (156)
11. Romi (6)
12. netolerantne osobe koje diskriminišu sve navedene grupe (5) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*

Na pitanje u kojoj meri su zadovoljni životom u svojoj lokalnoj zajednici 1421 ili 47.6 % je odgovorilo sa „malo“, 829 ili 27.7 % ispitanika se opredelilo za odgovor „dosta“, 627 ili

20.9% ispitanika nije ni malo zadovoljno, dok se za kategoriju „mnogo“ odlučilo 38 ili 3.8 % ispitanika.

Ono što nedostaje njihovoj lokalnoj zajednici, prema odgovorima mladih, je sledeće:

1. radna mesta (1185)
2. sportski tereni (918)
3. seminari, razmene, kampovi i treninzi i slični programi koji pružaju mladima mogućnost da putuju i stiču neformalno obrazovanje (716)
4. predstave, koncerti, izložbe i ostali kulturni sadržaji (721)
5. čistija i zdravija životna sredina (669)
6. više mesta/ programa za kvalitetno provođenje slobodnog vremena (kursevi, radionice, edukativno – zabavni programi) – 603
7. omladinski klubovi (513)
8. više vanškolskih aktivnosti u školama – edukativnih, zabavnih, sportskih itd. (403)
9. veća sigurnost i bezbednost – smanjenje nasilja (384)
10. savetovašta za mlade (330)
11. sajmovi za zapošljavanje (304)
12. više socijalnih akcija koje uključuju mlade ljude (292)
13. veći uticaj na donošenje odluka na lokalnom nivou (291)
14. internet cafe (284)
15. bolja komunikacija sa predstavnicima lokalne samouprave (230)
16. veća dostupnost objekata osobama sa invaliditetom (217)
17. bolja razmena informacija (mediji, omladinski časopisi, školske novine.) – 189
18. nevladine organizacije (189)
19. bazen (32) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
20. mesta za izlazak (14) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
21. bioskop (8) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*
22. opera (9) – *uvedena kategorija od strane ispitanika*

Ocenjujući stepen uključenosti mladih u rešavanje problema u njihovoj lokalnoj zajednici 2338 ili 78.2 % ispitanika je reklo „nedovoljno“, dok je 588 ili 19.7 % ispitanika odgovorilo sa „dovoljno“. Za kategoriju „mnogo“ odlučilo se 64 ili 2.1 % ispitanika.

Na pitanje da li su oni sami uključeni u rešavanje problema i poboljšanje života u njihovoj lokalnoj zajednici 1325 ili 44.3 % ispitanika je odgovorilo sa ne, 1113 ili 37.2 % je reklo da nije, ali bi volelo, dok je 552 ispitanika ili 18.5 % odgovorilo sa „da“.

Mladi su naveli više načina na koji su ili bi voleli da budu uključeni u rešavanja problema u svojoj zajednici, a redosled je sledeći:

1. posećivanjem i organizovanjem seminara, radionica i neformalnog obrazovanja, podizanje svesti građana opštine putem edukacije, članstvo u nekoj NVO (361)
2. na bilo koji način (56)
3. volontiranjem (44)
4. organizovanjem raznih festivala (15)
5. preko dječakog parlamenta (13)
6. čišćenjem životne sredine i drugim ekološkim akcijama (9)
7. političkom aktivnošću (7)
8. otvaranjem Savetovašta za mlade (5)

Na pitanje da li u njihovoj lokalnoj zajednici postoji kontakt osoba ili organizacija kojoj bi mogli da se obrate mladi sa inicijativom za rešavanje problema, 1726 ili 57.8 % ispitanika je odgovorilo sa ne, dok je 1264 ili 42.2 % odgovorilo sa „da“ i to na sledeći način:

- Kancelarija za mlade – 321
- Otvoreni klub, Niš –102
- Centar za kreativni razvoj, Knjaževac – 73
- Denizen, Svrlijig – 60
- bilo koja NVO – 53
- Otvoreni klub, Alesinac – 44
- Omladinski klub 019, Zaječar – 35
- djački parlament –34
- Omladinska organizacija Sokobanje –21
- Intercoolt, Knjaževac – 20
- Dečja Radost, zaječar – 17
- Savetovalište za mlade – 15
- Centar za socijalni rad – 14
- Udruženje Roma – 13
- škola – 12
- Crveni krst – 7
- Jazas – 6
- AIESEC, Niš – 5
- KOM 018 – 5
- E-tvrđjava – 5
- Protekta – 5
- SOS telefon – 5

Polovina mladih u jugoistočnoj Srbiji je dovoljno informisano o ljudskim pravima, toleranciji i antidiskriminaciji, a nešto više od 30% nema dovoljno informacija o tome. Manje od 10% mladih raspolaže sa mnogo informacija, a blizu 9% nije ni malo informisano o navedenim temama.

Informacije o ljudskim pravima, toleranciji i antidiskriminaciji mladi dobijaju od medija, škole, vršnjaka i porodice, nešto manje od NVO i neformalnog obrazovanja, a znatno manje se informišu sa interneta, na fakultetu ili poslu.

Za rad stručnih timova ili organizacija iz oblasti ljudskih prava zna polovina ispitanika, a blizu 20% ispitanika je, čak, učestvovalo u njihovim aktivnostima, što predstavlja dosta visok stepen prepoznavanja aktivizma u ovoj oblasti od strane mladih.

Više od polovine ispitanika smatra da je u njihovoj zajednici problem ugoržavanja ljudskih prava i diskriminacije u velikoj meri izražen, oko 40% misli da je malo izražen, a samo 7,6% smatra da ovaj problem ne postoji. Kao najugroženije grupe kojima su prava ugrožena i nad kojima se vrši diskriminacija, mladi prepoznaju Rome, osobe za invaliditetom, osobe drugačijeg seksualnog opredeljenja, izbegla i raseljena lica, siromašne, dok se mladi nalaze na šestom mestu na skali grupa sa ugroženim pravima.

Kao najbolji način borbe protiv ovih negativnih pojava, za polovinu mladih je na prvom mestu kažnjavanje onih koji vrše diskriminaciju i krše ljudska prava, a na drugom i trećem mestu se nalaze: edukacija u školama i drugim institucijama, i organizovana pomoć ugroženim grupama. Najveći uticaj na smanjenje diskriminacije mogu imati državni organi, porodica, škola i nevladine organizacije, pa tek onda političari i javne ličnosti. Ono što treba odmah preduzeti da bi se smanjilo ugrožavanje ljudskih prava, za skoro polovinu mladih, jesu edukacije i kampanje radi povećanja svesti građana o

problemu, a blizu 20% ispitanika smatra da bi se ovaj problem rešio prijavljivanjem takvih slučajeva nadležnim organima.

Više od dve trećine mladih zna da postoji diskriminacija, posmatralo je ili zna nekoga ko je vrši, a 413 njih ili 13,8% ispitanika je čak učestvovalo u situacijama kada je vršena diskriminacija. Manje od 10% mladih ne zna da diskriminacija postoji u njihovim redinama. Zabrinjava činjenica da je više od 10% mladih, bez obzira na stepen informisanosti o tome, učestvovalo u vršenju diskriminacija i svesno je svojih negativnih postupaka.

Trećina mladih pokazuje predrasude i ne želi da se druži sa osobama drugačijeg seksualnog opredeljenja ili HIV pozitivnim osobama. Sa mnogo nižim skorom su osobe druge veroispovesti, druge navijačke grupe ili drugačijeg muzičkog ukusa. Na dnu liste se nalaze i osobe sa invaliditetom, izbegla i raseljena lica, osobe druge nacionalnosti, Romi, itd.

Blizu polovine mladih u jugoistočnoj Srbiji je malo zadovoljno životom u svojim lokalnim zajednicama, a preko 20% nije ni malo zadovoljno. Dakle, oko dve trećine mladih život u svojoj zajednici smatra nedovoljno dobrim. A ono što im najviše nedostaje u njihovim lokalnim zajednicama su: radna mesta, sportski tereni, putovanja i neformalno obrazovanje, kulturni i edukativni sadržaji, zdravija životna sredina, omladinski klubovi i programi u slobodno vreme, savetovališta za mlade itd.

Više od dve trećine mladih smatra da se mladi nedovoljno uključuju u rešavanje problema svoje lokalne zajednice, više od 40% se izjasnilo da se nije uključivalo, skoro 40% se nije uključivalo ali bi volelo, a samo 18,5% je izjavilo da aktivno participira u život lokalne zajednice. Načini na koji bi mladi voleli da se više uključe u rešavanje problema u zajednici su: neformalno obrazovanje, angažovanje u civilnom sektoru preko pisanja projekata, volontiranja ili lokalnih akcija i kampanja za podizanje svesti građana, itd. Ohrabruje veliki broj ispitanika koji bi se rado uključili u rešavanje problema i koji se mogu motivisati za veći aktivizam u lokalnoj zajednici.

Više od polovine mladih ispitanika ne zna kome može da se obrati sa inicijativom za rešavanje problema, dok nešto više od 40% mladih prepoznaje puno različitih kontakt organizacija kojima mogu da se obrate, što predstavlja rezultat dugogodišnjeg delovanja nevladinih organizacija u nekim opštinama jugoistočne Srbije. Na prvom mestu se nalaze kancelarije za mlade koje su otvorene u svim opštinama obuhvaćenim istraživanjem, čak i onim gde gotovo ne postoji razvijen civilni sektor, kao što su Bela Palanka, Vlasotince, Sokobanja, itd. i gde su mladi upućeni na ove državne strukture. Osim njih, na listi se nalaze još i različite NVO (Otvoren klub, Centar za kreativni razvoj, Denizen, omladinski klubovi i organizacije, itd.), djački parlament i po neka institucija.